

MÄEOTSA TALU 00418
KOHALOOLINE UURIMUS. 01.05.2010

Uurimuse ülesanne oli leida andmeid Mäeotsa talu ajaloo kohta kokku lepitud töömahu ulatuses.

Kasutasime uurimuses Saadjärve mõisa hingeloendeid, talu müügitoimikut, mis on säilinud erandina (st enamasti selliseid toimikuid pole), kinnistutoimikut ning ka Äksi koguduse kirikuraamatuid.

Talu ajalugu on võimalik veel olulisel määral täpsemalt uurida, kasutades selleks veel andmeid kinnistu- ja müügitoimikust, samuti leida andmeid varasema ajaloo kohta (18. sajandist on võimalik leida elanike täpsemaid andmeid ning talude koormiste kohta lisaandmeid), talu elanike elu-olu kohta leiaks tõenäoliselt andmeid 19. sajandi teisest poolest kohtutoimikutest ning ka 20. sajandi kohta on võimalik kasutada veel mitmeid allikaid, mida praeguses töös pole kasutatud, näiteks 1929. ja 1939. a põllumajandusloenduse talundilehti, hooneregistri toimikut jmt.

EESTI KÜLADE JA TALUDE AJALOO UURIMISEST¹

Eesti küladest võib rääkida alates I aastatuhande teisest poolest. Külade võrk kujunes välja 13. sajandiks. Sellest ajast on pärit ka esimesed kirjalikud allikad – Läti Henriku kroonika ja Taani hindamisraamat. Küla täpset asutamisaega pole enamasti võimalik kindlaks teha, vaid arheoloogiliste leidude abil võib mingil määral asustuse algust dateerida. Külad tekkisid enamasti ühest talust jagunemiste teel, kuid võimalik on ka variant, kus mitme talu maad pandi kokku ning siis jagati teisel moel ära.

Külal oli kolm tunnust – ta oli hoonete kogum, tal oli ühine territoorium ehk külasaras ning tal oli olemas külakogukond. Ühine territoorium ehk külasaras koosnes põllumaast, võsa- või metsapõllutükkidest, heinamaast, metsast. Mets ja karjamaa olid ühiskasutuses, kogu küla võis teha metsas puid. Kõikidel kogukonna liikmetel oli sarase territooriumil õigus teha põldu. Kui oli tugev talu, kus oli palju mehi, siis nad harisid külast kaugemal maid ning tegid metsapõllud. Sellisel moel tekkis juurde üksik- ehk hajatalusid. Kui pärijaid oli palju, siis asus mõni noorematest vendadest sinna elama. Hajatalu võis asuda ka külasarase territooriumil. Tihti oli hajatalu kirjutatud allikas küla alla, seepärast on neid raske eristada. Ükskord on sama hajatalu allikates ühe küla, teinekord teise küla all, kuigi ta kohta ei vahetanud.

Küla ei saanud tollal kasvada, sest maad olid jagatud ja valitsev oli üleribasus. Kogu küla põld oli jagatud mitmesse suuremasse ossa ja iga osa omakorda tükkideks (ribadeks). Eesmärk oli nähtavasti võrdsustamine, kuna maad olid erineva kvaliteediga. Mõnes kohas oli näiteks öökülmad või kevadised üleujutused. Selline võimalus, et mõne talu kogu vili ikaldus, oli selles süsteemis haruldasem. See oli ka külale kergem, kuna muidu oleks pidanud küla aitama sellel talul talve üle elada. Selline põldude jaotus oli tavaline kuni talumaade kruntimiseni 19. sajandi teisel poolel. Ühel talul võis olla umbes 20 ja rohkemgi põllutükki. Rahvatraditsioonis on ette heidetud, et sellisel puhul pidi tööd tegema korraga, muidu jäädi oma osast ilma, sest kärmemad korjasid saagi eest ära. Külakogukond korraldas kogu küla elu, majandusasju, kuid ka perede vahelisi küsimusi. Suhtles ka teiste kogukondadega heinamaade kasutamise küsimuses jne.

Liivimaal (Lõuna-Eestis) algavad maarevisjonid – allikad, kus on kirjas talud ning nende peremehed ja andmed talude suuruse ja koormiste kohta – 1582. aastast. Eestimaal (Põhja-Eestis) on säilinud ka varasemaid, näiteks Harju- ja Järvamaal 1564. aastast, osade Läänemaa piirkondade kohta ka 16. sajandi I poolest. Mõningaid üksikuid leidub veelgi varasemast ajast, kuid need hõlmavad väikseid piirkondi. Revisjone korraldati üldiselt iga mõnekümne aasta järel, kuid omavahel taluperemeeste andmeid reeglina siduda ei saa (st ei saa kindlaks teha, kas uus peremees oli eelmise poeg või oli sinna tallu mujalt sisse tulnud). Massilisemalt koostati maarevisjone 1720. aastatest nii Eesti- kui ka Liivimaal.

Peale maarevisjonide on võimalik kasutada ka kaarte, mida leidub paljude piirkondade kohta juba 17. sajandi teisest poolest ning millel endil või nendega koos kirja pandud kirjeldusraamatutel on enamasti kirjas ka talude loetelud. 18. sajandist on aga kaarte väga vähe, sajandi lõpust on Saaremaalt maade reguleerimistöörde ajal koostatud kaardid.

1782. aastast alates on revisjonimaterjal säilinud hingeloendite näol. Esimeste hingeloendite puhul on veel täpselt kirjas, kuidas küla välja nägi – vabadikud jne. Kuid viimased kolm hingeloendit (1834-1858) talude osas toimunud muutusi tihti ei kajasta ning uued inimesed on lihtsalt pandud vanade talude alla. Näiteks kui mõisapiirkonda on tulnud inimesi juurde, siis on nad kõik viimase talu alla kirjutatud. Kohati on hingeloendid täiesti ümber struktureeritud, ühtekokku on kirjutatud näiteks kõik ühe

¹ Kohati on kasutatud on Ülle Tarkiaise loengu “Küla ajaloo uurimisest” (Eesti Ajalooarhiivis, 19.05.2005) konsepteeritud teksti.

perekonnanimega inimesed või on eristatud numbritega (talude nimesid tihti, eriti Põhja-Eestis, kirjas enam polegi) pered, mitte aga talud vmt. Sellisel juhul on tegu arvestustaludega ning need ei kajasta reaalselt inimeste koos elamist ja talu majandamist. Oma aruandes oleme sel puhul vajadusel kasutanud terminit pere.

Samuti tuleb arvesse võtta, et pärast talupoegade isiklikku vabastamist (Eestimaal 1816, Liivimaal 1819) ei kajasta hingeloendid enam alati tegelikku elukohta. Peremees ja sulased elasid küll vastavas talus, kuid "staatusesta" inimesed võisid elada mujal taludes või hoopis töötada mõnes linnas või vabrikus. Sel juhul on tegemist fiktiivse rahvastikuga talus ning reaalselt elanikkonda peab uurima kõrvutamisel kirikuraamatutega. See võib olla olenevalt piirkonnast üsna ajamahukas või kohati ka võimatu (kui kirikuraamatutest on säilinud vaid meetrikaraamatud ning kui sinna ei pandud elukohana kirja talunimesid, vaid mõisa või küla nimi).

Kaardimaterjal on sellest ajast rikkalik, 19. sajandi esimesel poolel viidi läbi mitmel pool maade mõõtmine. Paljudes kohtades ei olnud enam väiksemaid ribasid, vaid pikad nõõrimaad. Võsamaade arvelt laiendati põlde.

Talude kruntimõõtmine on tähtis just külade uurimise seisukohalt. Tihti küla uurija ei tea algul, et küla on olnud krunditud, vaid on öeldud, et see on põline talu. Kaardi järgi aga nähtub, et tegemist on alles kruntimisjärgse talukohaga. Kruntimine on seotud ka välja ostmisega, tavaliselt krunditi talu ära enne välja ostmist. Mõnedes kohtades on jäänud küll küla kruntimata (näiteks Laiusel Lõpe küla krunditi alles 1940. aastatel), kuid seda juhtus harva, tihemini kroonumõisades. Kruntimine põhjustas väga suuri muudatusi. Talud ühe küla piires hajutati, majad viidi tihti koos elanikega teise kohta, kus nende maad asusid. Tekkis ka uusi talusid. Küla sarase saab tolle aja kaartidelt kätte, kuid heinamaad võisid veel olla mitmekümne kilomeetri kaugusel ning need kaartidel alati ei kajastu. Seega talude asukohad tollal muutusid ning praegused talukohad on enamasti kruntimisjärgsed. Talusid tihti ka jagati, ühest suuremast tekkis mitu väiksemat talu ning seetõttu võib olla üsna aeganõudev uurida, milline mitmest samanimelisest on kõige vanem, n-ö algtalu.

Talude päriseks ostmine algas 1820. aastatel, kuid oli massilisem 19. sajandi teisel poolel, mõnes piirkonnas ka 20. sajandi algul. Päriseks ostmiseni oli tegemist renditaludega, mille eest maksti mõisale algul teorenti, selle kaotamisel 1868. aastast raharenti. Osad talud maksid raharenti juba ka varem. Päriseks oli ostetud enne maareformi 51 640 talu keskmise pindalaga 34,1 ha. Kõige vähem oli päriseks ostetud kohti Virumaal (29%), kõige rohkem Saaremaal (55%). Rendikohtadena olid enne maareformi talupoegade käes 23 023 talu keskmise pindalaga 24,2 ha ehk kokku 31,1% taludest.

1919. a maareformiga võõrandati Eestis 1065 mõisa vm maavalduse (pankade, kirikute, seisuslike asutuste) maad. Maad jagati aegamööda 56 239 uueks asundustaluks. Põhiosa maadest jagati 1919.-1923. a. 28,3% võõrandatud maast kasutati asundustalude rajamiseks ning senistele taludele juurdelõigete jaoks. 23,7% jäeti mõisamaade rentnikele ning 48% anti metsapeavalitsusele. 26,3% asundustaludest läks algselt peremehelt teistesse kätte. Lisaks võimaldati alates 1927. aastast endiste mõisade 23 023 rendikohta rentnikele soodsalt ära osta.

Tekkis ulatuslik väikeomanike kiht ning maareformi otseseks tõukejõuks olnud terav maanälg sai suuremas osas rahuldatud. Maareform vähendas oluliselt maata rahva osakaalu ning ka võimalikke sotsiaalseid pingeid pärast I maailmasõda. Eesti talu keskmine suurus oli 23 ha, rajatud asundustalude keskmiseks suuruseks kujunes 16,4 hektarit.

Soovitame lugeda:

- A. H. Tammsaare. **Tõde ja õigus**. I köide. 19. sajandi II poole taluelu briljantne kujutamine.
- **Eesti talu**. Koguteos sõnas ja pildis. Lund, 1959. 200 lk. Populaarne ülevaade läbi aegade – hoonetest, talutöödest, kommetest. 60 lk teksti, 140 lk fotosid (peamiselt iseseisvusajast).
- **Eesti talurahva ajalugu**. Tallinn, 1992. 656 lk. Teaduslik käsitlus talurahva vaimsest ja füüsilisest kultuurist, asustuse kujunemisest, suhetest mõisaga jne 13.-19. sajandini.
- **Eesti rahvakultuuri leksikon**. Tallinn, 1995, 2000², 2007³. 400 (413², 446³) lk. Entsüklopeediline teatmeteos märksõnade kaupa.
- **Eesti rahvakultuur**. Koostajad Elle Vunder, Ants Viires. Tallinn, 1998, 2008². 676 (600²) lk.
- A. Ratt. **Mõnda maaviljeluse arengust Eestis läbi aegade**. Tallinn, 1985. 269 lk. Kõrgkooli õpikuna mõeldud käsitlus põllumajandusmaa kasutamisest, majanduslikust ja tehnilisest arengust (töödest ja töövahenditest), maaviljeluskultuuridest.
- Ülle Liitoja-Tarkiainen. **Hajatalud ja külad Põhja-Liivimaal 17. sajandil**. Tartu, 2000. 279 lk. Doktoritöö asustuse kujunemisest, paiknemisest ja rahvastikust.

MÄEOTSA TALU AJALUGU

Võrreldes tänapäevast katastrikaarti 1930. aastatel koostatud kaardiga, selgus, et kohal, kus praegu asub Mäeotsa talu, asus varem Mällo nr 23 talu. Arhiivinfosüsteemi AIS otsinguga leidsime, et olemas on Saadjärve mõisast eraldatud maakoha Mäeotsa nr A-32 kinnistutoimik. Tegemist oli asundustaluga, mille asukoht ei ole hetkel selge, kuid ta ei olnud ta kohal, mis on praegune Mäeotsa. Talu nimemuutus võis toimuda sellepärast, et kunagise Mällo ja praeguse Mäeotsa piirid täpselt ei kattud. Vähemalt 1940. aastani oli kasutusel vaid Mällo talu nimi.²

Mällo talu asus Tartu maakonnas Äksi kihelkonnas Saadjärve mõisapiirkonnas. Äksi koguduse meetrikaraamatud (kronoloogiliselt peetud sündide, surmade ja abielude registrid) algavad 1725. aastast, personaalraamatud (perekonnaraamatud) aga 1830. aastast. Neist varasemad on peetud talude kaupa, mis võimaldavad saada ülevaate ka talu elanikest vastaval perioodil, kuid nende kasutamine võib mahukuse tõttu olla aeganõudev. Hilisemad personaalraamatud on peetud juba elanike tähestikulises järjekorras. Aastaist 1782-1858 on hõlbus talude elanikkonna kohta saada ülevaade hingeloendite abil, mis on Saadjärve mõisa puhul säilinud vaid osaliselt – puuduvad hingeloendid aastatest 1782, 1795, 1816 ja 1826. 18. sajandist on võimalik peamiste allikatena kasutada ka adramaarevisjone aastaist 1721-1758, mis mainivad talude peremehi ja elanike arvu. Mällo talu ajaloo uurimist hõlbustas see, et säilinud on Saadjärve mõisa arhiivifond.

Paljudes piirkondades on võimalik talude elanike andmeid saada ka 1866. a moodustatud vallavalitsuste materjalidest (eelkõige vallaliikmete nimekirjadest, mida peeti reeglina alates aastast 1874), kuid Saadjärve vallavalitsuse tsariaegseid materjale pole eriti säilinud (säilinud on vaid üks kassaraamat). Esimesest iseseisvusajast pole Saadjärve vallavalitsuse materjale üldse säilinud. See tingib ka Mällo talu ajaloo uurimisel andmete saamiseks napimad võimalused. Võimalik on küll kasutada teisi materjale sellest perioodist, mida säilitatakse keskasutuste materjalide hulgas. Näiteks Tartu maksuameti fondis on olemas elanike nimekirjad 1920.-1930. aastaist ning tuludeklaratsioonid.

Mällo talu asukoht on eri allikates kirja pandud erinevalt. Tegelikult oli tegu hajataluga, mis ei kuulunud seega ühegi küla alla. Mõnes allikas on Mällo talu kirjas Kõduküla, mõnes Metsküla all, samuti on teda liigitatud metsatalude hulka.

² Katastriüksuste andmebaas, 01.05.2010; AIS, 01.05.2010.

Kõdukülast pärinevad vanimad teadaolevad andmed 1476. aastast. Vanimatest poola revisjonidest 1582. aastast on teada viie peremehe ning ühe vabadiku nimi, kuid nende nimed ei seostu sada aastat hiljem samas elanud peremeeste nimedega. 1638. a revisjonis on kirjas *Wannerkylle* küla, mida Ülle Liitoja on samastanud Kõdu- ehk Metskülaga. Sel ajal elasid külas vaid kolm meest: *Ligo Jaschka* Viljandimaalt, *Teep Heinrich* Pärnumaalt ja *Brussell Hanss* oli kohalik, kuid asunud hakanud seda maad harima vaid aastat varem. Ka nende lisanimed ei seostu pool sajandit hiljem kirja pandutega, seetõttu võib arvata, et Metsküla elanikkonna juured ei ulatu seal külas 17. sajandi keskpaigast kaugemale. Enne seda oli sõdade ning raskete elutingimuste tõttu elanikud mitu korda vahetunud.³

1688. a rootsi revisjonis on Metsküla all kirjas küll üheksa talumeest, kuid mitte ühegi ees- ega lisanimi polnud Mell. Aastatel 1731 ning 1738 on peremees *Metzkyll Mell* kasutanud 1688. aasta *Kodde Marri* talu maad. Üsna tõenäoliselt on Mällo talu nimi tekkinud just selle peremehe (Metsküla Mäll~Mell, om. Mällu~Mellu) järgi. Võib arvata, et ta oli asunud külla elama pärast Põhjasõda. Aastail 1721 ja 1723 elas külas peremees *Lasu Mell*. Kuna tema andmed kümnekond aastat hiljem enam ei esine, on usutav, et temast sai selleks ajaks Metsküla Mäll.⁴

1721. a on revisjonis kirjas, et Laasu Mäll ei olnud revideerimise ajal kohal, kuid elas vastasutatud talus (*neu gesetzt*) ning tal oli kolm koormistevaba aastat. Kuna vabu aastaid antigi tavaliselt kolm, siis võib talu rajamise aastaks lugedagi 1720 või 1721 (revisjoniandmed on kirja pandud 30.01.1721). Ta talul oli kokku 1/8 adramaa suurune maa, millest pool oli üles haritud, pool aga veel söötis. Tema talus elasid üks täisealine mees ja üks naine ning kolm alla 15-aastast last. Talus oli üks härjarakend (st kaks härja) ning üks lehm. Metskülas oli veel üks teine vastasutatud talu, kuid teised olid juba varem olemas olnud.⁵

Mällu päritolu pole võimalik teada saada, küll aga võib arvata, et ta oli kohalik. Nimelt sada aastat hiljem, kui talupoegadele pandi perekonnanimed, pandi nimed Mell, Mall, Mäll, Mällo jt samatüvelised nimed kõige enam just Tartumaal (sh ka Lõuna-Tartumaal), samuti Põltsamaa ja Pilistvere khk-s ja ka mujal, kuid seal juba vähem levinuna. Seega on eesnimi Mäll kõige enam levinud olnud just Põhja-Tartumaal ning Võnnu khk-s ning ka Laasu Mäll oli seega tõenäoliselt sellest piirkonnast.⁶

1731. aasta maarevisjonis on Metsküla külas kirjas peremees *Metzkyll Mell*. Arvestades tema naabertalude nimesid, mis on hilisemateski allikates samad (Kõdu, Puutsa, Saare jt), võib üsna kindlalt öelda, et tegu oligi hilisema Mällo taluga. Talu kasutas 1/16 adramaad ning 1/8 oli veel söötis. Selle järgi oli talu umbes Metsküla keskmine, söötis maid oli 20 talust täpselt pooltel.⁷

Põhja-Tartumaa talude teatmiku järgi Metsküla Mällu enam pärast 1738. aastat revisjonides ei esine. Kõde Mardi talu maad kasutasid 1744. a *Wirrika Thomas*, 1750. ja 1758. a aga *Lasu Jurri*. Viimase puhul on oluline tema lisanime Laasu kokkulangemine 1720. aastatel kirja pandud Laasu Mällu lisanimega. Seega oli tegu nähtavasti sama taluga, kuid Mälli~Mällo lisanime vahepeal ei kasutatud. Võimalik, et kirikuraamatutes see esineb, kuna sealsed lisa- ja talunimed ei kattunud alati maarevisjonides kirjas olevatega. 1758. aasta adramaarevisjonis ei ole kogu Saadjärve mõisas all kirjas ühtegi Mällo talu ega ka ühtegi peremeest, kelle nimi oleks Mäll. Küll aga esineb Äksi koguduse 1762. a armulualiste nimekirjas *Mällo Hinrik* Saadjärve mõisast.⁸

³ Põhja-Tartumaa talud. Lk 587; Die Revision Livlands 1638. S. 210-1.

⁴ Põhja-Tartumaa talud. Lk 587-8.

⁵ RGADA.274.1.171-2:137, :140, L 635p-6, 638p-9.

⁶ Onomastika NET. 01.05.2010.

⁷ EAA.567.3.15:4, L 2p-3.

⁸ Põhja-Tartumaa talud. Lk 588; RGADA.274.1.239/5:16-23, L 510p-6; EAA.1266.1.126:31, L 30p.

Kuigi 1795. aasta hingeloendit ei ole Saadjärve mõisa kohta säilinud, saab tollal talus elanud meeste kohta mõningaid andmeid 1811. aasta hingeloendist. Talus oli ilmselt peremees *Mello Hindrich* (*ca 1760), temal oli poeg Jüri (*ca 1793). Lisaks olid talus sel hetkel ka kolm sulast.⁹

1805. oli talu peremees jätkuvalt *Mello Hindrich*. Varaseim Saadjärve mõisa kohta säilinud hingeloend pärineb alles aastast 1811. Selle aasta hingeloenduse omapära on see, et kirja pandi vaid meeste andmed. Loendis on eraldi osana „hajatalud metsas“ ning seal esineb talu nr 27, mille eelmine peremees Mällo Hindrik oli nüüdseks luumurru (*Bruch*) tõttu kirjast santide ning töövõimetute seas. Nähtavasti elas ta siiski talus edasi, santide hulka pandi ta kirja lihtsalt maksuvabastuseks. Mällo talus elasid tema pojad Jüri (*ca 1793), Jaan (*ca 1798) ja Hans (*ca 1805). Peremeheks oli Hindriku asemel saanud *Mello Ado* (*ca 1781), kes oli 1795. a ka nähtavasti talus elanud, kuid oli hingeloendist välja jäänud (*ist übergangen*). Ado oli talus kahe pojaga. Lisaks neile talus rohkem inimesi hingekirjas ei olnud (kokku oli hingekirjas kuus meest) – varem talus hingekirjas olnud kolmest sulasest üks suri ca 1803 ning teised kaks kirjutati ümber teistesse taludesse. Kindlasti aga elas talus veel naisterahvaid, kelle andmeid sel aastal kirja ei pandud.¹⁰

1811. aastaks oli Mällo lisanimi Saadjärve mõisas levinud mujalgi. Näiteks Praaklima külas oli tollal peremees *Seppa Mello Ado* (*ca 1742, +ca 1810). Nähtavasti oli ta Mällu poeg kuid pole sugugi selge, kas tegu oli Metsküla Mälluga. Hajatalude hulgas olevas Kõdu Jüri talus elas samal ajal sulane *Mällo Hans* (*ca 1783), kes oli sinna tulnud lähedalasuvast Muhulase talust. Temagi võis olla Mällu poeg.¹¹

Kuigi 1816. aasta hingeloendit ei ole Saadjärve mõisa kohta säilinud, saab selle kohta mõningaid andmeid 1834. aasta hingeloendi põhjal. 1816. a võis peremees olla juba kas eelmise peremehe Hindriku poeg Jüri või ka 1811. a peremees Ado, kes sai hiljem perekonnanimeks *Otza*. Jüri oli tollal 22-aastane ning seetõttu pole kindel, kas ta oli asunud üksi talu pidama. Hiljemalt 1818 oli aga *Mello Jurri* juba peremees.¹²

Järgmine Saadjärve kohta säilinud hingeloend pärineb aastast 1834. Sel hetkel oli Mällo 27 talus hingekirjas kokku 27 inimest. Talu peremees oli Jüri Hindriku poeg *Mello* (*ca 1794) ning ta oli talus hingekirjas ühes pereliikmetega – naine Anu (*ca 1796), pojad Jaan (*ca 1815), Hans (*ca 1819) ja Ado (*ca 1828) ning tütreid Liisu (*ca 1823), Leenu (*ca 1825) ja Mari (*ca 1831). Lisaks olid talus veel hingekirjas tema isa teine naine ning tema vennad. Nende isa Hindrik suri ca 1833. Mällode perest oli talus seega 17 inimest. Varem talu peremees olnud Ado Ado poeg Otsa kirjutati kahe hingeloendi vahepealsel ajal ümber sama mp-a tallu nr 4. Sulane Jüri, kes sai perekonnanimeks *Pern*, oli talust lahkunud, juurde olid tulnud perekonnad või üksikud inimesed perekonnanimedega *Pustus*, *Kork*, *Keskeüll*, *Mölder* ja *Mallatz*.¹³

1839. aastal koostatud Rükkeri kaardil on Mällo talu asukohas vaid mets. Kuigi kaart ei ole kõikide hajatalude osas absoluutselt täpne, on tegemist huvitava asjaoluga. See võis olla tingitud sellest, et piirkonna hajatalud on kaardile märgitud vaid ühe taluna. Välistada ei saa ka asukoha muutust, kuigi 19. sajandil toimunud maade kruntimine hajatalude asukohta üldiselt ei muutnud.¹⁴

Saadjärve mõisa 1850. aasta hingeloendis leidub Metsküla küla osas juba kaks Mällo talu – Mällo 27^a, mille uus nimi oli Mällo Ado ning Mällo 27^b, mille uus nimi oli Mällo Hansu. Toome siit talude kohta andmed ära kahes eraldi lõigus.

⁹ EAA.1865.2.163/8:14, :19, L 13p, 18p.

¹⁰ Põhja-Tartumaa talud. Lk 589; EAA.1865.2.163/8:14, lk 13p.

¹¹ EAA.1865.2.163/8:10, :15, L 10, 15.

¹² Põhja-Tartumaa talud. Lk 589; EAA.1865.2.164/7:23, L 23p-4.

¹³ EAA.1865.2.164/7:23-24, L 23p-5.

¹⁴ Specialkarte von Livland (1839). Olemas ka ajalooarhiivi halduspiiride kaardiserveri Kupits (<http://www.cha.ee/kaardidreg/eaagis/>) aluskaardina.

Mällo Ado 27^a talus oli hingekirjas kokku 17 inimest ning talu peremees oli eelmise peremehe Jüri Mällo poeg Ado (*ca 1828), kes oli talus hingekirjas ühes naise ning tütreaga. Tema isa Jüri suri ca 1848, vend Jaan kirjutati ümber teise tallu ning vend Hans kirjutati ühes perega ümber Sootaga mp-a. Lisaks olid talus veel hingekirjas Ado õed Anu (*ca 1838) ja Eva (*ca 1841), tema isaisa [teine] naine Liisu (*ca 1794) ja tema poeg Jaan Mällo (*ca 1829). Peale nende olid talus hingekirjas inimesed perekonnanimedega *Göggar, Otsa, Kalm, Kermas* ja *Koppel*.¹⁵

Mällo Hansu 27^b talus oli aga 1850. aastal hingekirjas 22 inimest ning talu peremees oli Hans Hindriku poeg Mällo (*ca 1806), kes oli talus hingekirjas ühes perega – naine Krõõt Hansu tütar (*ca 1814), pojad Märt (*ca 1836), Hans (*ca 1839) ja Mihkel (*ca 1846) ning tütre Mari (*ca 1832), Karoline (*ca 1842), Liisa (*ca 1843) ja Miina (*ca 1848). Lisaks neile oli talus hingekirjas inimesi järgmiste perekonnanimedega – *Saar, Tehane, Allikõrs, Kork* ja *Sepa*, kuid talu osas oli varem olnud hingekirjas veel mitmeid teisigi perekondi. Talu peremees Hans Mällo oli Mällo talu 1834. aasta peremehe Jüri vend.¹⁶

Kuna talude elanikud on varem olnud kirjas ühes Mällo talus, võib arvata, et tegelikult võis talul olla juba varem kaks majapidamist. Tegu on seega ühe talu pungumisega, mis oli üsna tavapärane.

Saadjärve mõisa 1858. aasta hingeloendis on andmed samuti kahe Metsküla külas asunud Mällo talu kohta – Mällo Ado 42 ning Mällo Hansu 43. Neist esimese peremees oli nähtavasti ka varem sellel kohal olnud Ado Mällo. Talus olid hingekirjas veel perekonnad või üksikisikud *Saar, Lechmus, Sammul, Priggel* ja *Mettis*, teised varem kirjas olnud olid lahkunud. Veidi kahtlust äratav 1852. a Kärkulast tulnud perekond Priggel, kelle hulgast võis olla tulnud talu peremees, kuid seda võib selgitada kirikuraamatute kasutamine, hingeloendist see ei selgu. Teise talu peremees oli tõenäoliselt Hans Mällo. Peale tema olid talus hingekirjas perekonnad või üksikisikud *Wellaotz, Kornet, Sammul* ja *Otlük*.¹⁷

Äksi koguduse aastate 1857-1869 personaalraamatus on koguduseliikmete andmed toodud talude kaupa. *Metskülla Mällo* talus on peremehena kirjas Ado Mällo (1828-1859) kelle lesk Anu (*1829) abiellus 1860 Hans Korjusega (*1839), kellest sai nähtavasti talu uus peremees või pidas Anu ise talu edasi. Personaalraamatus on andmed ka paljude sulasrahva esindajate kohta. Teises Metsküla Mällo talus oli peremees Hans Mällo (*1804).¹⁸

Kuna hiljem oli Saadjärve mõisa Kõdu- ehk Metskülas vaid üks Mällo talu, siis arvatavasti üks Mällo talu vahetas nime või ühendati talude maad taas. Selle kontrollimiseks oleks ilmselt ainsaks allikaks maakaardid, kuid käesoleva uurimuse jaoks neid ei olnud ajaliselt võimalik kasutada.

Kuna hilisematest ostuandmetest selgub, et talu oli väga suur ja tema ostuhind kõrge, võiski tegemist olla mõlemat hingeloendis kirjas olevat talu hõlmava talundiga, mis vaid hingeloendis oli mingil põhjusel jaotatud kaheks osaks (n-ö poolemaataludeks). Seda kinnitab rendileping (vt järgmist lõiku), mille järgi oli talul kaks peremeest.

23.04.1865 sõlmiti Saadjärve mõisas vastava mõisavalitsuse ning peremeeste Jüri Korjuse ja Toomas Laasi vahel *Rabbarendi-Kontrakt* 30 taalri ning 39 krossi suuruse väärtusega Mällo talu kohta vahemikuks 23.04.1865-23.04.1868. Rentnik pidi iga aasta eest maksma 181 rubla ja 94 kopikat hõbedat – pool summast jüripäeval ning teine pool mihklipäeval. Leping ise koosneb peamiselt kõigi lepingute tüüppunktidest (enamasti seotud kohustustega) ning ajalise piirangu tõttu me neid kõiki aruandesse ei lisanud. Rentnik pidi nt taluhooneid heas korras hoidma ning põllud harima ja lisatud on, et Mällo

¹⁵ EAA.1865.2.166/7:29-30, L 28-9.

¹⁶ EAA.1865.2.166/7:30-32, L 29-31.

¹⁷ EAA.1865.2.167/7:32-35, L 32p-6.

¹⁸ EAA.1266.1.69:336, :339, L 348p-9, L351p-2.

talude rentnikud pidid niidu igal aastal võsast puhta hoidma. Tuleva aasta töödest pidi ära tehtama: rukkikõrs pidi olema küntud ning poole aasta *abjo küttus* pidi olema jüripäevaks taluõue peale välja veetud.¹⁹

Lisaks võisid rentnikud metsamaad igal aastal künda nii palju kui nad künda ja *sittata* jõuavad. Kõigi õnnetuste (nt piksest tekkinud tulekahju ja loomade suremine) kahju tuli oma kulu ja varaga kanda. Kui viimasel rendiaastal ei ole leping kummagi osapoole poolt üheksa kuud enne selle lõppemist kogukonnakohtu ees üles öeldud, pikenes leping seaduse järgi veel kolme aasta võrra. Huvitav on lepingu punkt, et kui käes on rentniku viimane rendi aasta ning ta plaanis talu käest ära anda, pidi ta tolle aasta esimesel veebruaril uuele rentnikule *pole ellomajja nink tallo bonid ning koddasid ka polilde pruunkmises jätma*. Kui rentnik enne rendiaja lõppu *peas ärrakoolma*, siis jäid kõik nõudmised tema pärijate peale ja kui pärijad tahtsid seejärel talu edasi pidada, pidi mõis selleks ka loa andma.²⁰

Lepingu lõpuosas on ära toodud ka lisapunkt, mille järgi pidi rentnik igal aastal kogukonnakohtu ees kinnitama, kas ta soovib mõisale maksta renti „selges rahas“ või tahab teha selle eest mõisale päevi. Teopäevade eest arvestas mõis raha järgmiselt:

- iga jüripäevast mihkclipäevani tehtava hobusepäeva eest 50 kopikat;
- iga hobusepäeva ning suvise jalapäeva eest 30 kopikat;
- iga mihkclipäevast jüripäevani tehtava talvepäeva eest 25 (hobusega) või 15 (jala) kopikat.²¹

Mõlemad rentnikud tegid lepingu alla oma nimede järele kolm risti. Leping kinnistati Tartus 12.06.1865.²²

1887. a plaanis talu päriseks osta Juhan Jõgar, kellega mõisahärra sõlmis ka eellepingu. Siiski tema talu ostmiseni ei jõudnud ning 24.02.1888 sõlmiti Saadjärve mõisas vakuraamatu järgi 37 taalri ja 21/112 krossi väärtuse Mällo 23 talu „kaubakontraht“ kadunud mõisahärra von Koskulli pärijate ja Kaarel Juhani p Jõgari vahel ning ostja sai 7200 rubla suuruse ostuhinna eest taluaseme koos hoonete ja muu tarvitustega nii, nagu see 1882. aastal kaardi peale üles pandud oli. Talu ostuhind jagunes järgmiselt:

- hüpoteek suuruses 2800 rubla hõbedat;
- 800 rubla oli müüjale juba ära makstud;
- jäänud summa 3600 rubla hõbedat anti välja 18 võlakirja (need tuli tasuda iga aasta esimeseks aprilliks, esimene 01.04.1891).²³

Lepinguga töötas ostja 23.04.1888 taluhooned Riamaa (st Liivimaa) vastastikusel „tulekassas“ üles võtta. Lisaks võttis ostja endale peale leppimise „vana peremehega“ ja talle selle tasumise, mis tal lepingu või seaduse järgi kohast lahkumise eest nõuda võis olla (ostja vastutas selle eest üksinda). Ostja pidi maksma eelmisele rendiperemehele 335 rubla ja 10 kopikat ning lisaks pidi tasuma ka uste hingede, käepidemete ja lukkude eest.²⁴

Veel kohustus ostja vastavalt seadusele muretsema talu raudvara, mille peal võlga ei seisnud – neli hobust, 13 tõbrast ja 27 vakka suviviljaseemet. Lepinguga kohustus ostja tagama seda, et kõik võivad käia mööda talu maadele jäävaid teid ning karjatanumaid, mis on kaardile märgitud, ning et ta hoiab korras kõik talu piires olevad teed, sillad ja kraavid. Lepingule kirjutas Kaarel oma käega nime alla.²⁵

Lisaks sisaldab leping ka mitmeid andmeid, mida me aruandesse ei lisanud – nt täpsemad andmed võla tasumise kohta, mitmed lepingus kirjas oleva tüüptekstid jne.²⁶

¹⁹ EAA.1392.1.44.

²⁰ EAA.1392.1.44.

²¹ EAA.1392.1.44.

²² EAA.1392.1.44.

²³ EAA.1392.1.44.

²⁴ EAA.1392.1.44.

²⁵ EAA.1392.1.44.

²⁶ EAA.1392.1.44.

Kuni talu päriseks ostmiseni oli tegu renditaluga ning tema omanik oli Saadjärve mõis. Saadjärve mõisa omanikud olid aastast 1628 kuni 18. sajandi lõpuni von Wrangellid. Abielude kaudu (st naisliinis pärimise kaudu) jõudis mõis 1808. aastaks von Koskullide omandusse, kellele mõis jäi 19. sajandi lõpuni, minnes abielu kaudu von Häckelitele, kellelt mõis 1919. a ka võõrandati. Seega tegelikult kuulus Saadjärve mõis aastail 1628-1919 pidevalt ühes liinis perekonnaliikmetele, kuigi abiellumiste tõttu perekonnanimed olid erinevad.²⁷

Täiendava uurimusega on võimalik aruandesse lisada veel andmeid talu müügi- ja kinnistustoimikust (nt eellepingu, laenude, võlgade ning hüpoteekide andmeid, müügitoimikus leiduvad veel võlgade tasumise kviitungid, talu arveraamat jmt). Toome siinkohal ära lühidalt mõned olulised punktid neist toimikutest:

- Müügitoimikus leidub ka andmeid talu ostnud Juhani poja Kaarli asjaajamistest talu rentnikega (sh kohtus).
- Talu kinnistustoimik sisaldab endas ka talu maade kaarti aastast 1882.
- 1920. aastal sõlmiti Kaarel Juhani poeg Jõgari ning August Hendriku poeg Pallo vahel ostu-müügi leping, millega viimane ostis 61,07 tiinu (66,7 hektari) suuruse Mällo nr 23 talu 175 000 marga eest.
- Kinnistustoimikus olevad hiliseimad andmed pärinevad aastast 1935, mil talu omanik oli jätkuvalt August Pallo.²⁸

Säilinud on nt Mällo talu maade kuivaks laskmise plaan (ERA.T-30.4-1.1423).²⁹

KOHANIMED

Metsküla küla – Saadjärve mp-s
Mällo (Mello, Mällo) talu – Saadjärve mp-s
Saadjärve mõis – Äksi khk-s
Sootaga mõis – Äksi khk-s
Äksi kihelkond – Tartu mk-s

KASUTATUD ALLIKAD

Eesti Ajalooarhiiv

EAA.1266.1.69. Äksi koguduse personaalraamat. 1857-1869.
EAA.1266.1.126. Äksi koguduse armulualiste nimekiri. 1760-1788.
EAA.1392.1.44. Toimik Mällo talu ostu-müügi kohta. 1884-1908. Pagineerimata.
EAA.1865.2.163/8. Saadjärve mõisa hingeloend. 1811.
EAA.1865.2.164/7. Saadjärve mõisa hingeloend. 1834.
EAA.1865.2.166/7. Saadjärve mõisa hingeloend. 1850.
EAA.1865.2.167/7. Saadjärve mõisa hingeloend. 1858.
EAA.2381.2.8771. Mällo talu kinnistustoimik. 1893-1935.
EAA.567.3.15. Saadjärve mõisa revisjoniaktid. 1642-1731.

Vanade Aktide Riiklik Keskarhiiv (Moskva)

RGADA.274.1.171-2. Tartumaa adramaarevisjonid. 1721.
RGADA.274.1.239/5. Tartumaa adramaarevisjonid. 1758. Mällo talu kohta andmeid ei leidu)

Trükiväljaanded, andmebaasid jm allikad

Die Revision Livlands 1638. Estnisches Siedlungsgebiet II. Hrsg. Oleg Roslavlev. München, 1969.

²⁷ Stryk. Beiträge... S. 62; Kinnistute register, 01.05.2010; Neuschäffer. Schlösser... S. 202-3.

²⁸ EAA.2381.2.8771; EAA.1392.1.44.

²⁹ AIS, 01.05.2010.

Katastriüksuste andmebaas. <http://www.maaamet.ee/>.
Kinnistute register. <http://www.eha.ee/kinnistud/kinnistud.php>.
H. Neuschäffer. Schlösser und Herrenhäuser in Estland. Plön, 1993.
Onomastika NET. <http://www.history.ee/ono>.
Põhja-Tartumaa talud 1582-1858, III. Koostanud Ülle Liitoja. Tallinn, 1992.
Rahvusarhiivi arhiivinfosüsteem AIS. <http://ais.ra.ee>.
Specialkarte von Livland in 6 Blättern. Gezeichnet von C. G. Rücker. Sankt-Petersburg, 1839.
L. von Stryk. Beiträge zur Geschichte der Rittergüter Livlands. Erster Theil : Der ehstnische District. Dorpat, 1877.

Uurimuse koostasid Andry Arro ja Fred Puss.

Lugupidamisega

Fred Puss
Juhataja

Lisa: Aruande koostamispõhimõtted 00202.

- Number kõuguaruandes näitab isiku asukohta kõukude tabelis. Number/täht järeltulijate aruandes on lihtsalt järjekorranumber.
- Kõugutabelis toodud aastaarvud võivad olla ligikaudsed. Täpsemalt on see kirjas vastava isiku andmetes põhitekstis.
- Kliendi antud andmed, millele pole otsitud dokumentaalset tõestust, kuid mida on vaja aruande selguse tõttu (nt isikute seostamise ja surma kohta) esitada, on lisatud aruandesse {loogelistes sulgudes}.
- Aruandes on toodud vaid isikud, kelle andmete esitamine on vajalikud ülesande täitmiseks. Kuna reeglina saab vabalt kasutatavatest allikatest ühe perekonna/isiku andmeid koos kuni 1930. aastateni, on hilisemad andmed juhuslikud. St aruandesse ei kanta kliendi esitatud andmeid tema lähisugulaste kohta.
- Allikates esinenud ebaharilikud või ebakorrektsed nimekujud (näiteks Alferd) ning muud kahtlustäratavad faktid (näiteks kahe lapse sündimine alla aastase vahega) on alla joonitud.
- Kursiivis esitatud kuupäev on vana kalendri järgi. Uue kalendri kuupäev on toodud vaid siis, kui ta on kasutatud allikates esinenud. Vanast kalendrist uude arvestamiseks tuleb 19. saj kuupäevale lisada 12, 20. saj kuupäevale 13 päeva.
- Kõikidele aastaarvudele, mis esinevad allikates ilma kuupäevata (v.a juhtudel, mis on mainitud allpool) või mis on arvatud vanuse järgi, on ette lisatud 'ca'. See võib erineda tegelikust mitu aastat (haruldased pole eriti 18. sajandi puhul koguni 5-7 aastased erinevused). Täpne aeg on enamasti leitav lisaotsinguga. Kui meetrikas pole kuupäevi (kohati kuni 1833. a-ni), on see eraldi märgitud.
- Kursiivis esitatud tekst on otsene tsitaat allikast. "Jutumärkides" esitatud tekst on parafraaseeritud või tõlgitud tsitaat.
- Aastaarve tuleb lugeda järgmiselt:
 - **-1805-** Fakt on tõene vähemalt aasta 1805 kohta, tõenäoliselt kehtib see ka varasemate ning hilisemate aastate kohta, kuid see pole kasutatud allikatest selgunud.
 - **1805-** Fakt on tõene vähemalt aasta 1805 kohta, tõenäoliselt kehtib see ka hilisemate aastate kohta, kuid see pole kasutatud allikatest selgunud.
 - **-1805** Fakt on tõene vähemalt aasta 1805 kohta, tõenäoliselt kehtib see ka varasemate aastate kohta, kuid see pole kasutatud allikatest selgunud.
 - **-1795-, -1811-** Fakt on tõene vähemalt aastate 1795 ja 1811 kohta, tõenäoliselt kehtib see ka vahepealsete ning võimalik, et ka varasemate ja hilisemate aastate kohta, kuid see pole kasutatud allikatest selgunud.
- **-1895-1911-** Fakt on tõene vähemalt aastate 1895 kuni 1911 kohta, tõenäoliselt kehtib see ka varasemate ning hilisemate aastate kohta, kuid see pole kasutatud allikatest selgunud.
- **1811/1816** Sündmus on toimunud ajal, mis jääb vahemikku 1811 kuni 1816.
- **<1754** Sündmus on toimunud enne aastat 1754 (st kuni aastani 1753, kuid mitte enam aastal 1754).
- **>1857** Sündmus on toimunud pärast aastat 1857 (st alates aastast 1858, kuid mitte veel aastal 1857).
- Eesnimi – Esitatud on normaliseeritud (tänapäevane, häälduspärane) nimekuju. Kõik kasutatud allikates esinenud nimekujud (sh normaliseeritud nimega kattuv) on antud sulgudes. Sünnikandes (kui seda on kasutatud) esinenud nimekuju on tähistatud märgiga *, abielukandes oo ja surmakandes +. Kui nimekujude hulgas esineb selliselt tähistatud nimi, siis on vastavalt sünni-, abielu- või surmaandmed saadud primaarsest allikast selle sündmuse kohta (meetrikasissekanne või akt). Teistel juhtudel on vastava sündmuse aeg ja koht saadud sekundaarsest allikast ning see ei pruugi olla täpne.
- Perekonnanimi – Esitatud on perekonnanimi tema viimasel teadaoleval või levinuimal kujul. Perekonnanime kõik kasutatud allikates esinenud variandid on näidatud aruande lõpus. Perekonnanime pole esitatud, kui pole kindlaks tehtud isiku elamist pärast 1826. aastat Liivimaa kubermangus või pärast 1835. aastat Eestimaa kubermangus, mil perekonnanime paneb vastavas kubermangus lõpetati. Kui pole eraldi märgitud, sai isik aruandes toodud perekonnanime 1826. (Liivimaa kubermangus) või 1835. aastaks (Eestimaa kubermangus) ning enne seda oli ta ilma perekonnanimeta (vt. lisanimega eesnimi).
- Lisanimega eesnimi (esitatud /kaldkriipsude vahel/) – Isiku täisnimi enne perekonnanime saamist kujul, nagu ta allikates esineb. Enamasti koosneb talu nimest ning eesnimest ning suhtest peremehe või perekonnapeaga (poeg, tütar jne). Kõik sellised nimed on normaliseeritud, talunime allikates leiduvad variandid on kirjas tabeli lõpus, eesnime allikates leiduvad variandid on kirjas isiku eesnime järel.
- Sünd – Kui meetrikas (peamiselt enne 1834. aastat) pole märgitud täpset ristimiskohta, on kohaks märgitud kogudus. Vaderite nimed on esitatud võimaluse korral normaliseeritud kujul, seepärast tuleb nende kirjavilti suhtuda reservatsiooniga. Kursiivis esitatud vaderite nimed on esitatud originaalallika järgi.

- **Abielu** – Tingimuslik (<) abieluaasta on esitatud esimese dokumendi aasta järgi, kus abielu on märgitud. Tegelik abiellumine võis toimuda aastakümneid varem.
 - **Elulugu** – Alates 1816. aastast Eestimaa kubermangus ning 1819. aastast Liivimaa kubermangus (harva ka varem) ei pruuginud isik elada seal talus, kus ta “hingekirjas” oli, seega tähendab tekstis esitatud fakt “-1850- hk: Matsi talus”, et isik oli seal registreeritud (hingekirjas), kuid ei pruuginud seal elada. Seda võib olla võimalik kontrollida ainult lisaurimusega, kuid see ei pruugi lihtsasti välja tulla, kui isik ei abiellunud või tal ei sündinud lapsi nendel aastatel või on need sündmused toimunud kodukogudusest väljaspool. Ilma lühendita “hk” esitatud andmed on enamasti pärit tegelikku elukohta kajastavatest allikatest. Valla liikmeks olemine ei näita tihti tegelikku elukohta, koguduse liikmeks saamine tavaliselt näitab.
- Naiste kohta** pole märgitud tema staatust talus ega elukohta, kuna see on enamasti otseselt seotud tema abikaasa andmetega ning selle saab tuletada viimase eluloost. Kui naine on tõenäoliselt olnud ise talupidaja, on see eraldi märgitud. Märgitud on naiste teada olevad eluloolised andmed vallas- ning lese põlves ning juhtudel, kui on kahtlus, et abikaasad elasid lahus (pms 20. sajandil).
- Laste loetelu** ei pruugi olla täielik, see oleneb kasutatud allikatest. Vaid siis, kui see on vastavalt märgitud, on teada kõik lapsed või kõik mingil perioodil elus olnud lapsed vmt. Kui sellist märkust pole, siis võis isikul olla veel lapsi peale aruandes kirjas oleva(te).
- Usutunnistuse kohta** on teave vaid siis, kui isik polnud luteri usku. Kuna usku vahetati, on püütud dateerida, mis ajal oli isik teist usku.
- **Surm** – Surm võib olla märgitud ajavahemikuna. Abielunaiste puhul on märgitud kasutatud allikatest selgunud viimane kindel (või tõenäoline) teada olev elusoleku aasta. Surmaaja leidmine võib olla olenevalt piirkonnast ja usutunnistusest ajamahukas. Aastatest 1940-1992 surmaaja leidmine võib olla raskendatud, kui isik muutis elukohta. Surma põhjus, mis võib olla mitmeti mõistetav, on esitatud ka originaalkeeles. Üldiselt kuni 20. sajandini (tihti 1926. a-ni) matmiskohta surmasissekandesse ei märgitud (v.a õigeusu kirikus).

Kasutatud lühendid ja märgid

- * – sündis
- (*) – ristiti
- + – suri
- (+) – maeti
- hk – hingekirjutuse süsteemi järgi
- khk – kihelkond
- mk – maakond
- mp – mõisapiirkond
- om – kasutatud allikas on nimi omastavas käändes
- p – poeg
- ptk – pihtkond

- **Märkused** – On märgitud, kui edasiste andmete leidmine isiku päritolu kohta on tõenäoliselt raskendatud (enamasti naiste, kasulaste, sulaste, mõisatööliste jt selliste puhul). Pole märgitud, kui lisauuringuga on võimalik selgitada isiku esivanemaid veel kaugemale, kuna enamasti on see võimalik.
- **[Nurksulgudes]** olev teave on tõenäoline, kuid kasutatud allikatest see otseselt ei selgu (nõuab lisaotsimist).
- **Viited** – Viidatud on järgmiselt: *Arhiiv.fond.nimistu.säilik:Saaga pildi number, lehe või lehekülje nr.* Saaga pildi viite olemasolul on võimalik viidatud lehekülge Saaga keskkonnas (www.ra.ee/saaga) avada, kopeerides viitekoodi (näiteks EAA.1241.1.23:32) vastavasse lahtrisse Saaga avalehel. Vajalik on tasuta registreerimine. Kui on vaid viide ilma kooloni järel oleva numbrita, puudus allikas aruande koostamise ajal Saagast. Kui lehe(külje)number puudub, on säilik pagineerimata.
- **Perekonnanimede variandid** – Esitatud on kasutatud allikates esinenud perekonnanime variandid kõikide seda nime kandud isikute kohta.
- **Kohanimed** – Talu nimi on esitatud normaliseeritud kujul, st kirjakeelestatud, tuletades tõenäolise tänapäevase nimekuju, võimalusel on kontrollitud praegu esinevat nimekuju. Kõik talu nime allikates esinenud kujud on toodud sulgudes. Nimekujud, mis pole kindlalt seostatavad antud taluga, kuid tõenäoliselt on süiski tegu sama talu või selle järeltulijaga (näiteks leidsime sarnase nime kaardilt või praeguste katastriüksuste nimede hulgas), on esitatud \ \ vahel. Esitatud ei ole vaderite nimedes leiduvate talude nimesid. Administratiivne jaotus on esitatud kohanime esinemise aegsena ning ei taotle ajaloolise ülevaate andmist, vaid kohanime identifitseerimist.
- **Kasutatud allikad** - Esitatud on kasutatud allikad asukohtade kaupa. Arhiiviallikate puhul on kirjas arhiiviviide, pealkiri ning piirdaatumid. Kui allika piirdaatumid on *kursiivis*, siis ei leitud sellest säilikust teavet uuritavate isikute kohta.

R, V, RV – ristivanemad
t – tütar

Lisateave

OÜ Eesti Isikuloo Keskus
Tiigi 10-51
51003 Tartu
<http://www.isik.ee>
info@isik.ee
Tel/faks 742 0882, mobiil 52 88 329